

INLEIDING

De begroting is het belangrijkste beleidsdocument van het land, daar het een weergave is van een integraal afwegingsproces, met de allocatie van de schaarse algemene middelen als afgeleide. De begroting dient een volledig en getrouw beeld te geven van het beleid voor het begrotingsjaar en daarop volgende jaren.

Het beeld in de begroting van 2013 was dat als er geen structurele maatregelen genomen zouden worden het tekort van de overheid in 2016 zou oplopen tot ruim NAF 500 miljoen. In de Begroting 2013 is het pad uitgestippeld dat doorlopen zou worden om de overheidsfinanciën duurzaam te saneren en parallel hieraan eveneens één van de randvoorwaarden te scheppen voor een duurzame sociaal-economische ontwikkeling. Het beleid is erop gericht het begrotingstekort structureel weg te werken door enerzijds inkomstenverhogende en anderzijds uitgavenverlagende maatregelen te implementeren. Daarbij is gekozen voor een saneringsstrategie waarbij reeds in een vroeg stadium duidelijkheid wordt verschaft over het saneringsplan (cold turkey variant). Dit betekent dat van begin af aan beleid wordt geïmplementeerd, dat het tekort in de publieke sector wegwerkt, alsmede een oplossing biedt voor de tekortdynamiek in de komende jaren.

Dankzij dit beleid is de situatie in de overheidsfinanciën intussen redelijk gestabiliseerd, waarbij de aanwijzing van de rijksministerraad aan het bestuur van Curaçao van tafel is en Standard & Poors de rating van Curaçao heeft gehandhaafd en de vooruitzichten (de zogenaamde outlook) heeft omgezet van negatief in stabiel.

Als onderdeel van dat plan implementeert de regering maatregelen ter stimulering van de economie. Op deze wijze levert de overheid een bijdrage aan de economische ontwikkeling van Curaçao. Zo is door, of met behulp van, publieke investeringen de bouw van het nieuwe ziekenhuis gestart, wordt in nieuw- en vernieuwbouw van scholen geïnvesteerd en wordt het wegennet onder handen genomen.

Echter, de overheid en de publieke middelen kunnen niet de enige bron zijn van economische groei. Parallel aan dit beleid zijn stimuleringsmaatregelen in gang gezet om de economie en daarmee de sociale problematiek op te vangen.

Want ook de particuliere sector moet de mogelijkheid krijgen en nemen zich verder te ontwikkelen. Mede in dat kader is in december 2014 een belangrijke wetswijziging aangenomen, welke van invloed is op de collectieve lasten druk. Het betreft de landsverordening belastingherzieningen 2015-2016 (P.B 2014, no. 114). Door de invoering van deze landsverordening zijn enkele belangrijke beleidsdoelen verwezenlijkt. De collectieve lasten zijn verlicht doordat de belastingtarieven in de winst-, inkomsten- en loonbelasting zijn verlaagd. Daarmee is getracht de economie, de

werkgelegenheid alsmede het investeringsklimaat voor bedrijven te stimuleren. Met deze wetgeving heeft de regering zich ook voorgenomen de tax compliance te verbeteren en de administratieve lasten te verlichten.

Deze lastenverlichting betekent meer koopkracht voor de burgers, hogere rentabiliteit na belastingen voor de ondernemer en dus meer ruimte om te investeren. De regering verwachtte hieruit een positief effect op de economie in zowel 2015 als 2016.

Na een krimp met 1,1% in 2014, is de economie in 2015 weer gaan groeien. Thans wordt gerekend op een lichte groei van 0,2% en in 2016 op een groei van 0,5%. Zoals hierboven beschreven betekent dit niet dat het werk gedaan is. Er moet nog een stap gezet worden om de economie op een hoger structureel groeipad te krijgen.

Deze synopsis van de begroting 2016 maakt de ramingen in de Begroting voor het jaar 2016 inzichtelijk. Deze synopsis bevat tevens een toekomst-schets welke gekoppeld is aan de meerjarenbegroting, die zoals geregeld in de Comptabiliteitsvoorschriften 3 jaar beslaat.

In deze synopsis komen drie thema's aan bod, waarnaar die is ingedeeld. In het eerste hoofdstuk worden de budgetten per hoofdstuk in de Begroting 2016 weergegeven en wordt kort ingewijd op de werkzaamheden van de staatsorganen en beleidsprioriteiten van de ministeries. In het tweede hoofdstuk wordt de financieel-economische inkadering van de Begroting 2016 behandeld. In het derde hoofdstuk wordt de financiële situatie van de overheid integraal weergegeven.

De Minister van Financiën,

Dr. José M.N. Jardim

INHOUDSOPGAVE

I. BEGROTINGSUITGAVEN EN BELEIDSPRIORITEITEN PER HOOFDSTUK VAN DE BEGROTING 2016 p. 10

I.1. Begrotingsuitgaven per hoofdstuk van de Begroting 2016 p. 10

Gewone dienst p. 10

Tabel 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk p. 11

Grafiek 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk p. 12

Tabel 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk p. 13

Grafiek 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk p. 13

Tabel 3. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2016 per hoofdstuk naar categorie p. 15

Tabel 4. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2016 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Gewone dienst p. 16

Tabel 5. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2016 per hoofdstuk naar categorie in procenten van de totalen per categorie p. 17

Kapitaaldienst p. 18

Tabel 6. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk p. 18

Grafiek 3. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk p. 18

I.2. Beleidsprioriteiten per hoofdstuk van de Begroting 2016 p.19

Staatsorganen en overige algemene organen p. 19

Staten p. 20

Raad van Advies p. 20

Algemene Rekenkamer p. 20

Secretariaat SER/GOA p. 20

Ombudsman p. 21

Gemeenschappelijke Hof van Justitie p. 21

Raad voor de Rechtshandhaving p. 21

Ministerie van Algemene Zaken	p. 22
Missie	p. 22
Beleidsprioriteiten	p. 22
Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening	p. 22
Missie	p. 22
Beleidsprioriteiten	p. 22
Ministerie van Justitie	p. 23
Missie	p. 23
Beleidsprioriteiten	p. 23
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	p. 24
Missie	p. 24
Beleidsprioriteiten	p. 24
Ministerie van Economische Ontwikkeling	p. 25
Missie	p. 25
Beleidsprioriteiten	p. 25
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	p. 26
Missie	p. 26
Beleidsprioriteiten	p. 26
Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	p. 26
Missie	p. 26
Beleidsprioriteiten	p. 27
Ministerie Gezondheid, Milieu en Natuur	p. 27
Missie	p. 27
Beleidsprioriteiten	p. 27
Ministerie van Financiën	p. 28
Missie	p. 28
Beleidsprioriteiten	p. 28

II. FINANCIËEL-ECONOMISCHE INKADERING **p. 29**

Financiële normen	p. 29
Perspectieven voor de wereldeconomie	p. 30

III. NOTA VAN FINANCIËN BEGROTING 2016 **p. 32**

Recapitulatie	p. 32
Tabel 1a. Recapitulatie	p. 32
Tabel 1b. Mutaties op saldo gewone dienst	p. 33
Tabel 1c. Recapitulatiestaat gewone dienst (exclusief brutering sociale zekerheden)	p. 33
Tabel 2. Recapitulatie	p. 34
Tabel 3. Economische grootheden	p. 35
Gewone dienst	p. 35
Tabel 4. Gewone dienst	p. 36
Financiële norm Gewone dienst	p. 37
Grafiek 1. Financiële norm Gewone dienst	p. 37

BATEN **p. 37**

Collectieve lasten: Belastingopbrengsten en Sociale premies	p. 38
Tabel 5. Collectieve lasten: Belastingopbrengsten en Sociale premies	p. 38
Belastingopbrengsten	p. 39
Bijzonderheden directe belastingen	p. 39
Bijzonderheden indirecte belastingen	p. 40
Tabel 6. Accijnzen	p. 40
Sociale premies: Inkomsten sociale zekerheid	p. 41
Overige opbrengsten	p. 41
Tabel 7. Overige opbrengsten	p. 41
Bijzonderheden overige opbrengsten	p. 42

LASTEN	p. 43
Beloning van personeel	p. 43
Grafiek 2. Ontwikkeling Beloning van personeel	p. 45
Tabel 8. Personeelsindicatoren	p. 45
Verbruik goederen en diensten	p. 46
Afschrijvingen vaste activa	p. 46
Interest	p. 46
Subsidies	p. 46
Overdrachten	p. 46
Tabel 9. Overdrachten	p. 47
Sociale zekerheid	p. 48
Tabel 10. Sociale zekerheid	p. 48
VUT-uitkeringen	p. 49
Tabel 11. Specificatie sociale fondsen	p. 49
Basis Verzekering Ziektekosten (BVZ)	p. 50
Algemeen Ouderdomsverzekering/Weduwen- en wezen verzekering (AOV/AWW)	p. 51
Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)	p. 51
Cessantiafonds	p. 51
Tabel 12. Stand schommelfonds	p. 51
Duurtetoeslag	p. 52
Andere uitgaven	p. 52
Reserveringen	p. 52
Kapitaaldienst	p. 53
Tabel 13. Kapitaaldienst	p. 53

Investeringsen	p. 53
Financiële norm Kapitaaldienst	p. 54
Grafiek 3. Financiële norm Kapitaaldienst: rentelastnorm	p. 54
Financieringsbehoefte en Financiering	p. 55
Grafiek 4. Vervalschema schulden	p. 55
Schuldpositie	p. 56
Tabel 14. Bruto schuldpositie	p. 56
Grafiek 5. Bruto schuldpositie en schuldquote	p. 56
Allocatie van de middelen op de Kapitaaldienst	p. 57
Tabel 15. Beleidsdoelen Investeringsen	p. 57
Ruimte voor notities	p. 60

MINISTERIE VAN
FINANCIËN

I. BEGROTINGSUITGAVEN EN BELEIDSPRIORITEITEN PER HOOFDSTUK VAN DE BEGROTING 2016

In dit hoofdstuk wordt in de eerste paragraaf kort uiteengezet, welke financiële middelen ter beschikking zijn gesteld aan de verschillende ministeries. Het geeft een kijk op de verhoudingen tussen de verschillende ministeries en verschaft hierdoor een inzicht in de prioriteitstelling qua financiële middelen. Staatsorganen en ministeries. De tweede paragraaf is ingedeeld naar de indeling van de Begroting 2016 en gaat in op de werkzaamheden van de staatsorganen en beleidsprioriteiten van de ministeries voor het jaar 2016.

I.1. Begrotingsuitgaven per hoofdstuk van de Begroting 2016

In deze paragraaf wordt kort uiteengezet, welke financiële middelen ter beschikking zijn gesteld aan de verschillende ministeries.

Gewone dienst

In Tabel 1 zijn de Gewone dienst uitgaven in de Begroting 2016 nader uitgesplitst per hoofdstuk gepresenteerd (in NAF miljoen). De indeling per hoofdstuk in de Begroting 2016 is als volgt:

- Een hoofdstuk betreffende de Staatsorganen en overige algemene organen;
- Per ministerie een hoofdstuk.

Deze budgetten zijn in Grafiek 1 in procenten van het totaal van de Gewone dienst gepresenteerd.

Tabel 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2015	2016
Staatsorganen en overige algemene organen	52,0	54,6
Ministerie van Algemene zaken	53,8	53,6
Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening	184,3	181,7
Ministerie van Justitie	231,2	224,2
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	86,4	88,9
Ministerie van Economische Ontwikkeling	50,3	51,3
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	360,5	357,2
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	160,0	570,0
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	340,8	729,9
Ministerie van Financiën	195,1	188,1
Totaal	1.714,4	2.499,5

Uit Tabel 1 blijkt dat bij een aantal ministeries verlagingen in 2016 ten opzichte van 2015 zijn waar te nemen. Dit komt doordat de salarislasten worden verlaagd als gevolg van:

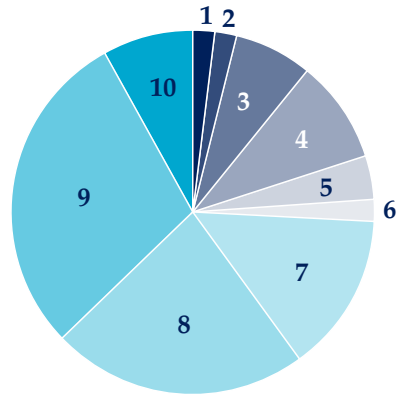
- uitstroom van personeel binnen het ministerie. De salarislasten van de instroom van personeel is op de stelpost voor invulling vacatures opgevoerd;
- verlaging van de werkgeverspensioenpremie bijdrage van 14% naar 12%;
- aanpassing van de raming voor de AOV-werkgeverspremie aan de realisatiecijfers van 2014.

Bij de ministeries van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en Gezondheid, Milieu en Natuur is een substantiële verhoging waar te nemen als gevolg van de systeemwijziging waardoor zowel de baten als de lasten van de fondsen die door de Sociale verzekeringsbank worden beheerd geraamd worden in de begroting: die van de Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ) en van de Basisverzekering Ziektekosten (BVZ), Algemeen Ongevallenverzekering / Ziekteverzekering (ZV/OV) en Cessantia-fonds voor een totaalbedrag van NAf 651,1 miljoen onder het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur en die van de Algemeen Ouderdomsverzekering / Algemeen Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW), voor een totaalbedrag van NAf 454,2 miljoen onder het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn.

Zoals uit Tabel 1 en Grafiek 1 is af te leiden, zijn het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur, het ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport de drie grootste ministeries.

Grafiek 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

1. Staatsorganen en overige algemene organen > 2%
2. Ministerie van Algemene zaken > 2%
3. Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening > 7%
4. Ministerie van Justitie > 9%
5. Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning > 4%
6. Ministerie van Economische Ontwikkeling > 2%
7. Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport > 14%
8. Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn > 23%
9. Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur > 29%
10. Ministerie van Financiën > 8%

Rekening dient gehouden te worden met het feit dat in de begroting van het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening bedragen gevoteerd zijn, welke niet enkel het opereren van dat ministerie betreffen doch een overheidsbreed karakter hebben. Deze bedragen hebben hoofdzakelijk betrekking op:

- De duurtetoeslag pensioenen.

Hetzelfde geldt tevens voor het ministerie van Financiën met betrekking tot:

- De stelposten ter financiering van de indexering, de periodieke verhoging van de salarissen en de invulling van vacatures;
- De stelposten ter financiering van eventuele prijscompensatie als gevolg van de algemene prijsontwikkeling;
- De rentelasten over de schulden welke uiteraard toe te rekenen zijn aan de diverse ministeries;
- Het budget voor onvoorziene uitgaven;
- De reservedotatie.

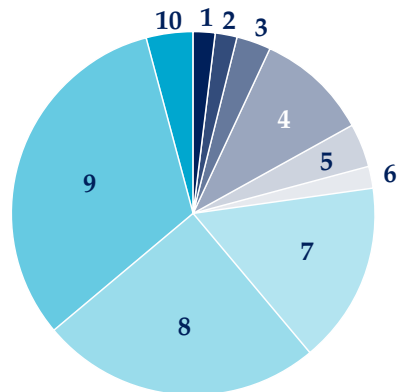
Het beeld verandert ingrijpend wanneer voor deze uitgaven wordt gecorrigeerd. Het resultaat van deze correctie wordt weergegeven in Tabel 2 (in NAF miljoen) en in Grafiek 2.

Tabel 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2015	2016
Staatsorganen en overige algemene organen	52,0	54,6
Ministerie van Algemene zaken	53,8	53,6
Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening	61,7	59,9
Ministerie van Justitie	231,2	224,2
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	86,4	88,9
Ministerie van Economische Ontwikkeling	50,3	51,3
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	360,5	357,2
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	160,0	570,0
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	340,8	729,9
Ministerie van Financiën	101,3	100,9
Totaal	1.497,9	2.290,5

Grafiek 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

1. Staatsorganen en overige algemene organen > 2%
2. Ministerie van Algemene zaken > 2%
3. Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening > 3%
4. Ministerie van Justitie > 10%
5. Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning > 4%
6. Ministerie van Economische Ontwikkeling > 2%
7. Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport > 16%
8. Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn > 25%
9. Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur > 32%
10. Ministerie van Financiën > 4%

In Tabel 3 zijn de gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven in de Begroting 2016 per hoofdstuk naar uitgavencategorie gespecificeerd. Dit is in Tabel 4 in relatieve termen gepresenteerd. Hieruit blijkt dat meer dan driekwart van de totale lasten op de Gewone dienst voor rekening komt van de volgende categorieën:

1. Sociale Zekerheid (51,6%);
2. Beloning van personeel (17,8%);
3. Overdrachten (14,0%).

In Tabel 4 zijn de gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven in de Begroting 2016 per hoofdstuk naar categorie gepresenteerd in procenten van de totalen van de betreffende categorie. Hieruit blijkt dat de ministeries van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en Gezondheid, Milieu en Natuur verantwoordelijk zijn voor meer dan 50% van de totale lasten in de Begroting 2016. Dit houdt verband met hun aandeel van bijna 98% in de categorie sociale zekerheid, welke categorie op zijn beurt verantwoordelijk is voor meer dan 50% van de Begroting 2016. Dit komt hoofdzakelijk door de brutering van de sociale- en ziektefondsen die door Sociale verzekeringsbank wordt beheerd, waarin ook de landsbijdrage is verwerkt.

In Tabel 5 zijn de gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven in de Begroting 2016 per ministerie naar uitgavencategorie gepresenteerd in procenten van de totalen van de betreffende categorie. Uit de tabel valt te lezen dat de ministeries van Justitie en van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor meer dan 50% van de totale gebudgetteerde bedragen binnen de categorie Beloning van personeel. Aan Beloning van personeel wordt bijna 20% van de begroting besteed.

**Tabel 3. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2016
per hoofdstuk naar categorie**

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen en overige algemene organen	28,7	6,4	0,5	0,0	0,0	15,1	3,9	0,0	54,6
Ministerie van Algemene zaken	17,9	7,4	1,8	0,0	1,5	9,0	16,0	0,0	53,6
Ministerie van BPD	37,4	19,7	2,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	59,9
Ministerie van Justitie	162,6	42,8	9,8	0,0	0,0	6,4	2,7	0,0	224,2
Ministerie van VVRP	22,6	32,8	22,5	0,0	9,5	1,5	0,0	0,0	88,9
Ministerie van Economische Ontwikkeling	6,7	6,2	0,3	0,0	31,0	7,1	0,0	0,0	51,3
Ministerie van OWCS	74,5	24,5	14,0	0,0	0,0	243,8	0,4	0,0	357,2
Ministerie van SOAW	15,7	23,4	3,9	0,0	9,2	21,9	495,8	0,0	570,0
Ministerie van GMN	23,2	14,0	2,7	0,0	0,0	38,8	651,2	0,0	729,9
Ministerie van Financiën	45,9	30,4	5,2	0,0	13,1	6,2	0,0	0,0	100,9
Totaal	435,3	207,6	62,7	0,0	65,1	349,8	1169,9	0,0	2290,5

**Tabel 4. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2016
per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal
van de Gewone dienst**

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen en overige algemene organen	1,3%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,2%	0,0%	2,4%
Ministerie van Algemene zaken	0,8%	0,3%	0,1%	0,0%	0,1%	0,4%	0,7%	0,0%	2,3%
Ministerie van BPD	1,6%	0,9%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%
Ministerie van Justitie	7,1%	1,9%	0,4%	0,0%	0,0%	0,3%	0,1%	0,0%	9,8%
Ministerie van VVRP	1,0%	1,4%	1,0%	0,0%	0,4%	0,1%	0,0%	0,0%	3,9%
Ministerie van Economische Ontwikkeling	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,3%	0,0%	0,0%	2,2%
Ministerie van OWCS	3,3%	1,1%	0,6%	0,0%	0,0%	10,6%	0,0%	0,0%	15,6%
Ministerie van SOAW	0,7%	1,0%	0,2%	0,0%	0,4%	1,0%	21,6%	0,0%	24,9%
Ministerie van GMN	1,0%	0,6%	0,1%	0,0%	0,0%	1,7%	28,4%	0,0%	31,9%
Ministerie van Financiën	2,0%	1,3%	0,2%	0,0%	0,6%	0,3%	0,0%	0,0%	4,4%
Totaal	19,0%	9,1%	2,7%	0,0%	2,8%	15,3%	51,1%	0,0%	100,0%

**Tabel 5. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2016
per hoofdstuk naar categorie in procenten van de totalen
per categorie**

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen en overige algemene organen	6,6%	3,1%	0,7%	0,0%	0,0%	4,3%	0,3%	0,0%	2,4%
Ministerie van Algemene zaken	4,1%	3,6%	2,8%	0,0%	2,3%	2,6%	1,4%	0,0%	2,3%
Ministerie van BPD	8,6%	9,5%	3,2%	0,0%	1,2%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%
Ministerie van Justitie	37,3%	20,6%	15,6%	0,0%	0,0%	1,8%	0,2%	0,0%	9,8%
Ministerie van VVRP	5,2%	15,8%	35,9%	0,0%	14,6%	0,4%	0,0%	0,0%	3,9%
Ministerie van Economische Ontwikkeling	1,5%	3,0%	0,5%	0,0%	47,7%	2,0%	0,0%	0,0%	2,2%
Ministerie van OWCS	17,1%	11,8%	22,3%	0,0%	0,0%	69,7%	0,0%	0,0%	15,6%
Ministerie van SOAW	3,6%	11,3%	6,3%	0,0%	14,2%	6,3%	42,4%	0,0%	24,9%
Ministerie van GMN	5,3%	6,8%	4,3%	0,0%	0,0%	11,1%	55,7%	0,0%	31,9%
Ministerie van Financiën	10,6%	14,6%	8,4%	0,0%	20,1%	1,8%	0,0%	0,0%	4,4%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%

Kapitaaldienst

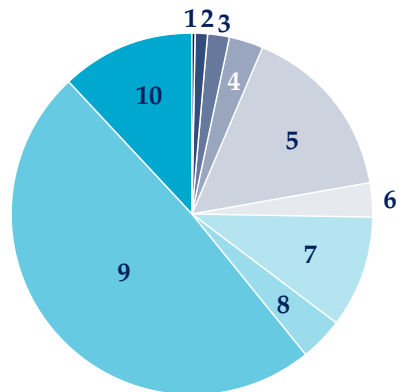
In Tabel 6 zijn de Kapitaaldienst uitgaven in de Begroting 2016 uitgesplitst per hoofdstuk gepresenteerd. Deze budgetten zijn in Grafiek 3 in procenten van het totaal van de Kapitaaldienst gepresenteerd.

Tabel 6. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2015	2016
Staatsorganen en overige algemene organen	1,6	1,6
Ministerie van Algemene zaken	4,1	3,1
Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening	5,7	8,0
Ministerie van Justitie	18,9	12,1
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	74,2	56,6
Ministerie van Economische Ontwikkeling	11,2	10,6
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	40,4	33,2
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	16,0	13,8
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	135,5	169,5
Ministerie van Financiën	33,6	41,2
Totaal	341,3	349,7

Grafiek 3. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

1. Staatsorganen en overige algemene organen > 0%
2. Ministerie van Algemene zaken > 1%
3. Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening > 2%
4. Ministerie van Justitie > 3%
5. Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning > 16%
6. Ministerie van Economische Ontwikkeling > 3%
7. Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport > 10%
8. Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn > 4%
9. Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur > 49%
10. Ministerie van Financiën > 12%

Hieruit blijkt dat het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur bijna de helft (49%) van het totale investeringsbudget inzet; met name voor de financiering van het nieuwe ziekenhuis.

In de Begroting 2016 is, ook op de Kapitaaldienst, bij het ministerie van Financiën een bedrag opgevoerd dat niet enkel op dit ministerie betrekking heeft maar een overheidsbreed karakter heeft. Het gaat om de stelpost voor onvoorziene kapitaaluitgaven van NAF 5,0 miljoen. Gezien de beperkte invloed hiervan op het totaalbeeld wordt hier verder voor geabstraheerd en worden de ramingen hiervoor niet gecorrigeerd gepresenteerd.

1.2. Beleidsprioriteiten per hoofdstuk van de Begroting 2016

Deze paragraaf is ingedeeld naar de indeling van de Begroting 2016 en gaat in op de werkzaamheden van de staatsorganen en beleidsprioriteiten van de ministeries voor het jaar 2016.

Staatsorganen en overige algemene organen

Tot de Staatsorganen en overige algemene organen behoren de volgende organisatorische eenheden:

- Staten
- Raad van advies
- Algemene Rekenkamer
- Secretariaat SER/GOA
- Ombudsman
- Gemeenschappelijk Hof van Justitie
- Raad voor de Rechtshandhaving
- Defensie

Staten

De Staten, het hoogste orgaan in onze Staatsinrichting, hebben als belangrijkste taken:

- a. Meewerken aan de totstandkoming van de wetgeving;
- b. Controle uitoefenen op het beleid van de regering.

Raad van Advies

De Raad van Advies voorziet de regering en de Staten van onafhankelijke adviezen waarbij de eenheid, rechtmatigheid, wetmatigheid en kwaliteit van bestuur en de belangen van de gemeenschap in acht worden genomen.

Algemene Rekenkamer

De Landsverordening Algemene Rekenkamer Curaçao (A.B. 2010 no. 87) bepaalt, dat de werkzaamheden van de Rekenkamer de volgende gebieden omvatten:

1. Controle op het geldelijk en materieel beheer van de overheid in de ruimste zin, ongeacht welke vorm aan dat beheer is gegeven.
2. De Rekenkamer wijdt aandacht aan de doelmatigheid van het beheer van gelden en goederen, de organisatie en de functionering van de diensten.
3. De Rekenkamer kan op haar door de Staten goedgekeurd verzoek, zich met andere werkzaamheden belasten.
4. De Rekenkamer kan zowel op eigen initiatief of op verzoek van de Staten onderzoek verrichten naar de bestuurlijke integriteit van politieke en ambtelijke functionarissen bij de uitoefening van hun taken en bevoegdheden.
5. De bevoegdheden van de Rekenkamer strekken zich uit tot alle instellingen en rechtspersonen die in het genot zijn van een subsidie of die het beheer voeren over gelden of goederen vanwege het land verstrekt, of waarvan bij het beheer het geldelijk belang van het land rechtstreeks of zijdelings is betrokken.

Secretariaat SER/GOA

Conform artikel 2, eerste lid, van de Landsverordening Sociaal Economische Raad heeft de SER tot taak de regering, gevraagd en ongevraagd, van advies te dienen omtrent alle onderwerpen van sociaal-economische aard.

De SER is een adviesorgaan bestaande uit werkgevers, werknemers en onafhankelijke deskundigen. In deze tripartiete vorm beraadslaagt de SER over onderwerpen op sociaaleconomisch gebied en streeft er naar als zodanig hierover consensus te bereiken met betrekking tot de uitvoering hiervan.

Ombudsman

Het instituut van de Ombudsman heeft als voornaamste doel de verhoging en instandhouding van een goede democratische bestuursvoering (good governance). Bestuurshandelingen worden in het verlengde van het vorenstaande door de Ombudsman ambtshalve dan wel naar aanleiding van een ingediend verzoekschrift getoetst op grond van de organieke Landsverordening ombudsman.

De Ombudsman heeft als hoofdtaak het op onafhankelijke, onpartijdige en objectieve wijze bewaken van de behoorlijkheid van het overheidsoptreden. Onder overheidsoptreden wordt verstaan zowel het optreden van de politieke gezagdrager als het optreden van de onder zijn verantwoordelijkheid ressorterende overheidswerknemers. De Ombudsman verricht zijn taak, kort samengevat, door het onderzoeken van klachten van rechtzoekenden aan de hand van de eigen ontwikkelde behoorlijkheidsnormen en aan de hand van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De Ombudsman kan bij het constateren van één of meerdere schendingen van concreet getoetste behoorlijkheidsnormen, het desbetreffende bestuursorgaan dan wel de desbetreffende bestuursorganen aanbevelingen doen ter verbetering van het overheidsoptreden.

Gemeenschappelijke Hof van Justitie

Het Gemeenschappelijke Hof van Justitie is een zelfstandig orgaan dat diensten verleent aan de landen Aruba, Curaçao, Sint Maarten en aan de BES-eilanden.

Raad voor de Rechtshandhaving

De Raad voor de Rechtshandhaving is een zelfstandig orgaan dat diensten verleent aan de landen Aruba, Curaçao, Sint Maarten en aan de BES-eilanden.

Ministerie van Algemene Zaken

Missie

Het ministerie van Algemene Zaken (AZ) draagt zorg voor de kwaliteit van de rechtstaat, optimale interne en externe communicatie, duurzame koninkrijksrelaties en buitenlandse betrekkingen, versterking van de nationale identiteit en waarborging van de nationale veiligheid.

Beleidsprioriteiten

1. Het bewerkstelligen van duurzaam economisch herstel en investeringen voor Curaçao middels economische diplomatie, het onderhouden van interregionale en regionale betrekkingen al dan niet door tussenkomst van internationale organisaties, al dan niet gebruikmakende van verdragen, daarop inspeland met het visumbeleid.
2. Het ontwikkelen van interactieve communicatie intern binnen de overheid en extern met de gemeenschap en het uitvoeren van projecten ter stimulering van natievorming.
3. Het realiseren van goede regelgeving conform rechtstatelijke kwaliteitscriteria en het leveren van juridische adviezen.

Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening

Missie

Het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD) is verantwoordelijk voor de dienstverlening naar burgers en voert de regie inzake het realiseren van deugdelijk openbaar bestuur. In het kader van de bestuurlijke kwaliteit is BPD verantwoordelijk voor de besturingstructuur, de personeelkwaliteit, de informatiehuishouding en de planning en control cyclus van de overheid.

Beleidsprioriteiten

1. Het bevorderen van de participatie van de burger in het democratisch proces.
2. Het leveren van een optimale externe dienstverlening.
3. Het overheidsbreed leveren van duurzame personeels- en informatiekwaliteit.
4. Het creëren van maatschappelijk draagvlak voor de richting/koers van de overheid.
5. Het scheppen van maatschappelijk vertrouwen in de integriteit en de kwaliteit van Bestuur en Staat.
6. Het overheidsbreed leveren van kostenbeheersing door schaalvoordelen.

Ministerie van Justitie

Missie

Het ministerie van Justitie (JUS) draagt zorg voor de rechtsorde, rechtshandhaving, veiligheid en openbare orde binnen het land Curaçao.

Om de missie te realiseren richt het ministerie van Justitie zich primair op de volgende taken:

- Het ontwikkelen van beleid;
- Het concipiëren van de justitiële wetgeving;
- Het leveren van een bijdrage aan de kwaliteit van het functioneren van de ketenpartners in de veiligheidszorg;
- Het zorgen voor de veiligheid, orde en rust in de Curaçaose samenleving. Centraal staat daarbij de veiligheid van de burgers en iedereen die tijdelijk in het land Curaçao verblijft.

Beleidsprioriteiten

1. Strafrechtelijke handhaving van rechtsorde.
2. Handhaven van de rechtsorde en verlenen van hulp aan hen die deze behoeven.
3. Een adequaat vreemdelingenbeleid betreffende toegang, toelating en verblijf.
4. Het voorkomen, beperken en bestrijden van branden, rampen en/of ongevallen.
5. Het uitvoeren van straffen.
6. Voorkomen van recidive door resocialisatie trajecten.
7. Preventie en bestrijding van criminaliteit onder de jeugd en zorg voor justitiële- en civiele jeugdopvang.
8. De zorg voor hulpverlening aan slachtoffers.
9. Zorgdragen voor adequate bedrijfsvoering (PIOFAH) binnen haar keten.
10. Het (mede)financieren van relevante (interne en externe) projecten die bijdragen aan het voorkomen en bestrijden van de criminaliteit en het resocialiseren van gedetineerden.

Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

Missie

Het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (VVRP) draagt zorg voor een duurzame ontwikkeling van verkeer, vervoer en ruimtelijke planning waarbij “heel”, “veilig”, en “schoon” centraal staan. Het ministerie is een organisatie waarbinnen vernieuwende instrumenten worden gebruikt om het land leefbaar en bereikbaar te houden. De missie gaat in het bijzonder in op de volgende kernpunten:

- Betrouwbare (inter)nationale verbindingen;
- Betrouwbare bescherming van de samenleving tegen gevaarlijke weersomstandigheden;
- Duurzame ontwikkeling en een continu streven naar een optimale benutting van de ruimte en inrichting ervan met infrastructuur en een adequate (volkshuisvesting);
- Bijdrage aan het ontwerpen van (inter)nationale wet- en regelgeving alsook het handhaven hiervan.

Beleidsprioriteiten

1. Een effectief en efficiënt systeem van toezicht op de veiligheid en beveiliging van de burgerluchtvaart en ruimtevaart conform de internationale eisen, waarbij effectieve luchtverbindingen (gateways) van en naar Curaçao worden bevorderd en de internationale positie van de Curaçaose luchtvaartsector wordt versterkt.
2. Een effectief en efficiënt systeem van toezicht op de veiligheid en beveiliging van de scheepvaart conform de internationale eisen, waarbinnen de internationale concurrentie positie van de havens en de maritieme sector van Curaçao wordt versterkt.
3. Het tijdig geven van waarschuwingen zodat de samenleving zich goed bij maatschappij ontwrichtende klimatologische, meteorologische en geofysische situaties kan voorbereiden en het garanderen van een veilig en efficiënt lucht- en zeeverkeer door het verzorgen van meteorologische dienstverlening, conform internationale eisen.
4. Het bevorderen van het gebruik van veilige voertuigen en van verantwoord gedrag van verkeersdeelnemers.
5. Een veilig en effectief systeem van (openbaar) vervoer, waarbij maximale mobiliteit van de burger wordt bereikt.
6. Verantwoord en effectief beheer van de gronden, wateren en overige onroerende goederen van Curaçao.
7. Een goed en veilig functionerend wegennet.
8. Een optimaal en duurzaam systeem van afvoer van hemel- en afvalwater.
9. Duurzaam en evenwichtig gebruik van ruimte op Curaçao, waarbij “heel”, “veilig” en “schoon” centraal staan en er een goede balans is tussen de economische ontwikkeling en de gevolgen daarvan voor het milieu en de natuur.

Ministerie van Economische Ontwikkeling

Missie

Het ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) wil mede richting geven aan duurzame economische ontwikkeling ter realisering van een hoger welvaartspeil voor de maatschappij van Curaçao en wil een sterke positie, zowel concurrerend als competitief, en hoogwaardige productie stimuleren. Het ministerie wil dit realiseren door optimale dienstverlening, het werken aan economische structuurversterking en het effectief inspelen op maatschappelijke en internationale ontwikkelingen.

Beleidsprioriteiten

Het beleid van het ministerie van Economische Ontwikkeling richt zich op een continue ontwikkeling van een lange termijn economische strategie (LTES), gericht op binnenlandse- en buitenlandse markten. Hiermee wordt beoogd een duurzame economische ontwikkeling die werkgelegenheid creëert.

De LTES heeft tot doel het bewerkstelligen van goed functionerende markten, actief stimuleren van lokale en internationale investeringen en het stimuleren van economische activiteiten binnen de speerpuntsectoren.

Het ministerie van Economische Ontwikkeling heeft vier Beleidsprioriteiten, namelijk:

1. Goed functionerende markten die werkgelegenheid bieden en beteugeling van de inflatie waarborgen waardoor een stabiel prijsniveau wordt verkregen.
2. Het actief stimuleren van lokale en internationale investeringen ter bevordering van de economische activiteiten, export, diversificatie en innovatie van producten en diensten.
3. Specifieke economische activiteiten zijn ontwikkeld binnen speerpuntsectoren en verder ontwikkeld tot economische pijlers.
4. Dienstverlening en faciliteiten ter ondersteuning van het opstellen en uitvoeren van een duurzaam economisch beleid.

Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport

Missie

Het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS) zet zich in door beleid, wet- en regelgeving toezicht en controle voor het waarborgen van voorzieningen, zodat elke inwoner van Curaçao gelijke mogelijkheden heeft om zich ten volle te ontwikkelen en uit te groeien tot een volwaardige persoon.

Beleidsprioriteiten

1. Op georganiseerde wijze en met vereende krachten samen met medewerkers, belanghebbenden en burgers zorg dragen voor optimale aansluiting, doorstroom naar vervolgopleidingen, uitstroom naar de arbeidsmarkt en afdoend, kwalitatief goed onderwijs voor het Funderend-, Speciaal-, Voortgezet-, Secundair beroeps- onderwijs en Hoger onderwijs.
2. Zorgdragen voor lokale en internationale samenwerkingsverbanden met partners om het bestaande wetenschapsbeleid te stimuleren en fungeren als onderlegger voor het ontwikkelen van nationaal wetenschapsbeleid voor Curaçao.
3. Zorgdragen voor een divers, uitgebreid en kwalitatief hoogwaardig aanbod aan kunst en cultuur dat een sterke aantrekkingskracht uitoefent op inwoners én bezoekers.
4. Voorzien in een aanbod van voor- en naschoolse educatie gericht op de optimale ontwikkeling van jeugd en jongeren.
5. Realiseren van een breed aanbod aan sportvoorzieningen en het vergroten van het belang van sport en bewegen binnen de samenleving door het verhogen van de actieve en passieve sport participatie.

Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

Missie

Iedereen leeft samen, voedt op en krijgt vorming in een stimulerende leefomgeving, waar geleerd kan worden in liefde, die veilig en gezond is, gericht is op verantwoord en duurzaam samenleven, rekening houdend met mensen- en kinderrechten. Bijzondere aandacht is er hierbij voor de rechten van het kind, een positieve gezins- en wijkomgeving, arbeidssatisfactie, responsabilisering van burgers en de gemeenschap in de vorm van actief burgerschap en participatief beleid.

Uitgaande van de urgentie ten aanzien van de sociale inhaalslag, is de begroting van het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) gericht op het aanpakken van de jarenlange achterstand op het gebied van sociale zorg.

Beleidsprioriteiten

1. Het bestrijden van oorzaken en processen die leiden tot armoede en die het in stand houden, door middel van verbeterde dienstverlening aan de burger.
2. Het verlagen van werkloosheid en verbeteren van werkomstandigheden/-relaties.
3. Het verlenen van kwalitatief hoogwaardige, preventieve aanpak en immateriële zorg, waarbij nadruk gelegd wordt op de ontwikkeling en de versterking van families.
4. Het verlenen van kwalitatief hoogwaardige, preventieve aanpak en immateriële zorg, waarbij nadruk wordt gelegd op de ontwikkeling van jeugd en jongeren.
5. Het bestrijden van geweld tegen kinderen en huiselijk en relationeel geweld.
6. Het bieden van sociale en materiele ondersteuning aan ouderen.
7. Het toepassen van verantwoord begrotingsbeleid en beleidsmonitoring.

Ministerie Gezondheid, Milieu en Natuur

Missie

Het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN) draagt zorg voor het bevorderen van de gezondheid van de bevolking en voor een gezond milieu waarin mens, dier en natuur zich duurzaam kunnen ontwikkelen.

Beleidsprioriteiten

1. Het bevorderen van de gezondheid van de bevolking en ziektepreventie.
2. Het bevorderen van de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de gezondheidszorg.
3. Het bevorderen van veterinaire volksgezondheid.
4. Het bevorderen van diergezondheid en dierenwelzijn.
5. Het ontwikkelen, diversifiëren en veiligstellen van de agrarische en visserijsector.
6. Het bevorderen van het beheer en de bescherming van het milieu en de natuur.
7. Beschermen van volksgezondheid, milieu en natuur.

Ministerie van Financiën

Missie

Het bevorderen van een doeltreffend en evenwichtig financieel-, fiscaal-, douane- en MOT-beleid, het bevorderen van een verantwoorde, doelmatige en rechtmatige verwerving en besteding van de overheidsmiddelen en het bewaken van de budgettaire aangelegenheden.

Beleidsprioriteiten

1. Het bevorderen van een doeltreffend en evenwichtig financieel beleid en beheer voor Curaçao. Het betreft het continu zorgdragen voor en het ontwikkelen en evalueren van financieel beleid. Dit, om zorg te dragen voor een goede beheersing en controle van de besteding van overheidsmiddelen.
2. Het zorgdragen voor een evenwichtig fiscaal beleid (nationaal en internationaal); tevens vereenvoudiging/actualisatie van de belastingwet- en regelgeving. De fiscale wetgeving moet ondersteunend zijn in het bevorderen van:
 - a. het investeringsklimaat voor zowel ingezetenen als niet-ingezetenen;
 - b. het eigen initiatief van de burgers, zodat het fiscaal aantrekkelijk wordt gemaakt een eigen bedrijf te starten;
 - c. studiemogelijkheden en het fiscaal stimuleren van elementen die horen bij een Kenniseconomie.

Op het internationale vlak ligt de prioriteit op het ontplooiën van Curaçao, het opzoeken van nieuwe internationale markten en het verkleinen van de barrières tussen deze markten en de lokale markt. Het aanboren van internationale markten is de enige weg om de Curaçaose economie verder te doen groeien.

3. Het zorgdragen voor een effectieve en doelmatige uitvoering van de fiscale en douane (fiscale en niet-fiscale¹) aangelegenheden, alsmede een doelmatige en doeltreffende heffing, inning en controle van belastingen; met als resultaat betere tax compliance. De focus voor 2016 ligt op het verhogen van de belasting- en premieopbrengsten door het wegwerken van achterstanden en de actieve invordering van vooral de hogere openstaande belastingsschulden en op het 'schonen'² van de administratie van de Belastingdienst.
4. Het bevorderen van financiële integriteit door de bestrijding, de opsporing en de preventie van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme.

¹ Zoals het controleren en opsporen van de in, uit- en doorvoer van verboden goederen.

² Hieronder wordt verstaan dat alleen vorderingen in de administratie van de Belastingdienst voorkomen waarbij een redelijke kans op inning/invordering bestaat.

II. FINANCIËEL-ECONOMISCHE INKADERING

De schuldovername door Nederland is per 10 oktober 2010 voltooid. Sindsdien is er sprake van een aanzienlijke verbetering van de overheidsfinanciën. Curaçao is erin geslaagd om een sluitende begroting te bewerkstelligen in de periode 2013 - 2015. Desondanks is het van belang om verdere acties te blijven ondernemen om tot een daadwerkelijke verduurzaming te komen. De schuldpositie van een land is houdbaar, indien de schuldverplichtingen meerjarig kunnen worden voldaan zonder ingrijpende begrotingsaanpassingen. Omdat het bereiken van een structureel (meerjarig) evenwichtige begroting en een houdbare schuldpositie tijd vergen, moet rekening gehouden worden met een convergentietraject naar een duurzaam financieel-economische situatie.

Financiële normen

Ter voorkoming van een toekomstige onhoudbare schuldpositie zijn begrotingsnormen wettelijk verankerd. De wettelijke verankering van begrotingsnormen maakt het begrotingsbeleid transparanter en bevordert het vertrouwen in de overheid.

De financiële normen zijn:

- een sluitende Gewone dienst. Dat wil zeggen dat de Gewone dienst in evenwicht moet zijn dan wel dat de lopende ontvangsten en uitgaven gelijk moeten zijn;
- op de Kapitaaldienst een tekort toelaatbaar is. Dit houdt in dat ter financiering van kapitaaluitgaven geleend mag worden, mits dit past binnen de rentelastnorm én de Gewone dienst in evenwicht blijft;
- de rentelastnorm. De rentelastnorm houdt in dat de totale rentelasten in een dienstjaar niet meer mogen bedragen dan het bedrag dat overeenkomt met 5% van de gemiddeld in drie voorafgaande jaren gerealiseerde inkomsten.

Een belangrijk aspect om dit te bewerkstelligen is uiteraard het bevorderen van budgetdiscipline en toezicht op de naleving hiervan. Het financieel beheer dient een geordende uitvoering van de begroting in overeenstemming met de financiële normen te ondersteunen.

Perspectieven voor de wereldeconomie

Het IMF verwacht een groei van de wereldeconomie met 3,5% in 2015 gevolgd door een groei van 3,8% in 2016. In zowel 2013 als 2014 bedroeg de groei van de wereldeconomie 3,4 procent. De verwachte groei in 2015 en 2016 komt voornamelijk door trends als de globale ontwikkelingen, dalende olieprijs en landspecifieke en regio-specifieke factoren zoals de crises in verschillende landen, schommelingen in wisselkoersen die ingegeven zijn door actuele en verwachte veranderingen in monetair beleid.

De Wereldbank verwacht op zijn beurt een lagere groei, 3,3%. Volgens de Wereldbank groeit de wereldeconomie ook in 2015 minder sterk dan eerder werd gedacht, vanwege de tragere groei in grote landen als de Verenigde Staten, Brazilië, China, India en Rusland.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek geeft aan dat de Curaçaose economie in 2014 met 1,1% is gekrompen. Vergeleken met 2013 (-0,8%) heeft de Curaçaose economie het iets slechter gedaan in 2014. Vanaf 2015 zijn de vooruitzichten voor de Curaçaose economie gunstiger, namelijk intussen een lichte groei van 0,2% en in 2016 een groei van 0,5%.

Curaçao heeft een open economie. De economie van Curaçao ondervindt dan ook de gevolgen van de staat waarin de wereldeconomie verkeert. Het door de regering gevoerde beleid van het duurzaam saneren van de overheidsfinancien zorgt voor het herstel van het vertrouwen in de economie, alsmede in de overheidsfinanciën. Op deze wijze levert de overheid een bijdrage aan de economische ontwikkeling van Curaçao.

Door, of met behulp van, publieke investeringen is de bouw van het nieuwe ziekenhuis gestart. Naar verwachting zullen in 2016 de bouwwerkzaamheden bij het Hospital Nobo Otrobanda verder hun beslag krijgen. Doel is dat deze bouwwerkzaamheden door de bouwer van het ziekenhuis samen met lokale partners zullen worden uitgevoerd waardoor de lokale economie een impuls krijgt.

Voorts wordt in nieuw- en vernieuwbouw van scholen geïnvesteerd, wordt het polikliniek verbouwd en uitgebreid, wordt het wegennet onder handen genomen en kan de tweede megapier worden ontwikkeld.

Ook de particuliere sector moet de mogelijkheid krijgen en nemen zich verder te ontwikkelen, want de overheid en de publieke middelen kunnen niet de enige bron zijn van economische groei. Particuliere investeringen in de Curaçaose economie

die bijdragen aan de economische groei betreft onder andere de bouw van de Courtyard Marriot en de investeringen die in het Rifhotel moeten plaatsvinden.

Parallel aan dit beleid zijn stimuleringsmaatregelen in gang gezet om de economie en daarmee de sociale problematiek op te vangen.

In december 2014 is door de Staten van Curaçao een belangrijke wetswijziging aangenomen, welke van invloed is op de collectieve lasten druk. Het betreft de landsverordening belastingherzieningen 2015-2016 (P.B 2014, no. 114).

Door de invoering van deze landsverordening zijn enkele belangrijke beleidsdoelen verwezenlijkt. De collectieve lasten zijn verlicht doordat de belastingtarieven in de winst-, inkomsten- en loonbelasting zijn verlaagd. Daarmee is getracht de economie, de werkgelegenheid alsmede het investeringsklimaat voor bedrijven te stimuleren.

Met deze wetgeving heeft de regering zich ook voorgenomen de tax compliance te verbeteren en de administratieve lasten te verlichten door enkele aftrekposten af te schaffen, te versoberen of aan nadere regels te stellen en door het invoeren van een gebruikelijk loonregeling voor directeuren grootaandeelhouders.

Om het belastingstelsel en de uitvoering daarvan te vereenvoudigen en de administratieve lasten te verlichten is onder meer de mogelijkheid tot het doen van een elektronische aangifte een wettelijke basis gegeven en uitgebreid tot de inkomsten- en winstbelasting, alsmede de vrijstellingsregeling voor de inkomstenbelasting in samenhang met de basiskorting aangepast.

Deze lastenverlichting betekent meer koopkracht voor de burgers en hogere rentabiliteit na belastingen voor de ondernemer en dus meer ruimte om te investeren. De regering verwacht hieruit, rekening houdende met een fiscale multiplier van tussen 0,7 en 0,9 een positief effect op de economie in zowel 2015 als 2016 van circa 0,5%.

Uitgaande van het bovenstaande wordt een groei verwacht van 0,5% in 2016. Voor 2016 is de verwachting dat de inflatie stabiliseert op 1,5%. Hiermee heeft de economie zich beter ontwikkeld dan aanvankelijk verwacht. Zoals hierboven beschreven betekent dit niet dat het werk gedaan is. Er moet nog een stap gezet worden om de economie op een hoger structureel groeppad te krijgen.

III. NOTA VAN FINANCIËN BEGROTING 2016

In dit hoofdstuk worden de begrotingscijfers weergegeven met een samenhangende verantwoording van de baten en lasten die verwacht worden binnen de begroting. Tevens wordt in dit hoofdstuk inzicht verschaft in de meerjarige cijfers.

Recapitulatie

In de recapitulatie worden de totaalbedragen van de Begroting 2016 gepresenteerd, vergezeld van de meerjarenprojectie van de totaalbedragen. Tevens worden de totaalbedragen, zowel voor 2016 als meerjarig, verder inzichtelijk gemaakt aan de hand van relevante analyse grootheden.

In Tabel 1a. zijn de totaalbedragen van de Begroting 2016 en de Meerjarenbegroting gepresenteerd (in NAF miljoen).

Tabel 1a. Recapitulatie

Omschrijving	R2014	P2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Saldo Gewone dienst	42,4	-	-	-	-	-
Baten	1.676,9	1796,1	2.499,5	2.508,4	2.540,9	2.584,7
Lasten	1.634,5	1796,1	2.499,5	2.508,4	2.540,9	2.584,7
Saldo Kapitaaldienst	91,8	-	-	-	-	-
Baten	309,9	484,4	349,7	137,2	124,3	104,4
Lasten	218,1	484,4	349,7	137,2	124,3	104,4
Begrotingssaldo	134,2	-	-	-	-	-

De legenda in deze tabel en de daaropvolgenden is als volgt:

- R = Realisatie
- P = Projectie
- B = Begroting
- Bedragen Tabellen in NAF miljoen

De geraamde baten en lasten op de gewone dienst van de begroting 2016 en meerjarig zijn substantieel hoger dan in voorgaande begrotingen. De hogere baten

en lasten houden verband met de volgende systeemwijziging.

Artikel 4, lid 1, van de Landsverordening comptabiliteit 2010 is in 2015 gewijzigd zodat voortaan de baten en lasten van alle entiteiten behorende tot de collectieve sector worden geraamd en verantwoord tot hun bruto bedrag onder het ministerie of staatsorgaan waaronder de betreffende entiteit ressorteert. Voorheen was de sociale zekerheid hiervan uitgesloten. In de praktijk betekent dit dat zowel de baten als de lasten van de fondsen die door de Sociale verzekeringsbank worden beheerd voortaan geraamd worden in de begroting. Deze systeemwijziging leidt zodoende tot de volgende meerjarige ophoging van de geraamde baten en lasten op de Gewone dienst (Tabel 1b):

Tabel 1b. Mutaties op saldo gewone dienst

Omschrijving	B2016	B2017	B2018	B2019
Wijziging saldo Gewone dienst	-	-	-	-
Meerbatens	799,0	779,7	774,0	768,7
Meerlasten	799,0	779,7	774,0	768,7

Als geen systeemwijziging zou zijn doorgevoerd, waardoor enkel per saldo de bijdragen van de overheid aan de afzonderlijke fondsen - in verband met tekorten - zouden worden geraamd zou het beeld op de Gewone dienst als volgt uitzien (Tabel 1c):

**Tabel 1c. Recapitulatiestaat gewone dienst
(exclusief brutering sociale zekerheden)**

Omschrijving	R2014	P2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Saldo Gewone dienst	42,4	-	-	-	-	-
Baten	1.676,9	1796,1	1.700,4	1.728,7	1.766,9	1.700,4
Lasten	1.634,5	1796,1	1.700,4	1.728,7	1.766,9	1.700,4

De Begroting 2016 zal conform de projectie afsluiten met een saldo van nul. In Tabel 2 worden deze totaalbedragen ontleed in de relevante analyse grootheden (in NAF miljoen).

Tabel 2. Recapitulatie

Omschrijving	P2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Saldo Gewone dienst exclusief interestlasten	70,5	67,0	71,6	72,8	74,1
Investerings en vermogensoverdrachten	484,5	341,5	129,0	116,1	96,2
Vrijval leningen	127,4	162,8	-	-	
Afschrijvingen	62,7	64,5	68,5	65,9	68,6
Primair saldo (+overschot/-tekort)	-223,8	-47,2	11,1	22,6	46,6
Rentelasten	70,5	67,0	71,6	72,8	74,1
Globaal saldo/Financieringssaldo voor aflossingen (+overschot/-tekort)	-294,3	-114,2	-60,5	-50,2	-27,5
Aflossing op opgenomen leningen	-	8,2	8,2	8,2	8,2
Nieuwe financiering	-	-	-	-	-
Terug te ontvangen aflossingen op uitgegeven leningen	-	-	-	-	-
Inkomsten uit Verkoop Onroerend goederen	-	-	0,2	0,2	0,2
Financieringsbehoefte	294,3	122,4	68,5	58,3	35,6

Bij de projectie zoals gepresenteerd in Tabel 2 zijn de uitgangspunten gehanteerd voor de relevante economische grootheden (in procenten), zoals weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3. Economische grootheden

Omschrijving	P2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Reële economische groei	0,0 ³	0,5	1,1	1,3	1,3
Inflatie	1,4	1,5	2,1	2,1	2,1
Nominale rente op 5 jaar overheidsobligaties	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5

Het primair saldo, oftewel het financieringssaldo voor aflossingen exclusief rentelasten, is in het jaar 2015 tot en met het jaar 2018 negatief, doch verbetert gestaag en slaat om in een positief saldo in 2019. Deze bedragen zijn inclusief de reservedotaties. Op te merken valt dat het globaal saldo, het financieringssaldo voor aflossingen, eveneens meerjarig negatief blijft.

Hierna worden de Gewone dienst (Tabel 4) en de Kapitaaldienst (Tabel 13) nader uitgesplitst en toegelicht (in NAF miljoen).

Gewone dienst

In Tabel 4 wordt het saldo op de Gewone dienst ontleed in de voornaamste baten en lastencomponenten (in NAF miljoen). In de eerste twee kolommen staan tevens de voorlopige realisatiecijfers betreffende het jaar 2014 en de verwachte uitkomst voor het jaar 2015.

³ Intussen bijgesteld naar +0,2.

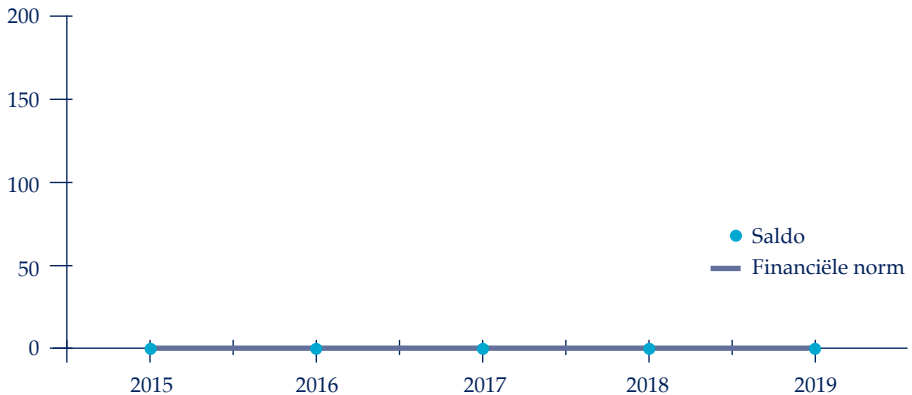
Tabel 4. Gewone dienst

Omschrijving	R2014	P2015	B2015	B2016	B2017	B2018	B2019
<i>Baten</i>	1.676,90	1.796,1	1.841,8	2.499,5	2.508,4	2.540,9	2.584,7
Belastingopbrengsten	1.392,5	1.500,8	1.477,1	1.450,9	1.471,4	1.504,5	1.553,3
Sociale premies	-	-	-	799,0	779,7	774,0	768,7
Overige opbrengsten	284,4	295,2	364,7	249,5	257,3	262,4	262,8
<i>Lasten</i>	1.634,5	1.796,1	1.714,4	2.499,5	2.508,4	2.540,9	2.584,7
Beloning van personeel	469,8	444,9	440,5	440,8	449,3	462,3	472,6
Verbruik goederen en diensten	226,5	222,2	208,9	210,1	210,2	211,2	211,3
Afschrijving vaste activa	48,0	62,7	62,7	64,5	68,5	65,9	68,6
Interest	62,5	70,5	70,5	67,0	71,6	72,8	74,1
Subsidies	68,3	69,8	69,8	65,1	65,1	65,1	65,1
Overdrachten	336,7	359,8	353,4	349,8	347,3	348,1	349,1
Sociale zekerheid	422,7	481,1	481,1	1.289,1	1.277,4	1.279,8	1.284,0
Andere uitgaven	-	11,8	11,8	10,0	10,0	10,0	10,0
Reserveringen	-	73,2	15,6	3,0	9,0	25,7	49,9
Saldo	42,4	-	127,4	-	-	-	-

Financiële norm Gewone dienst

De Gewone dienst is in de periode 2015 – 2019 in evenwicht. Deze ontwikkeling is grafisch weergegeven in Grafiek 1.

Grafiek 1. Financiële norm Gewone dienst

De financiële normen schrijven een sluitende Gewone dienst voor. De grijs/blauwe lijn afgebeeld in Grafiek 1 geeft dit grafisch weer. De Gewone dienst is in 2016 en meerjarig in evenwicht. Met een evenwichtige gewone dienst wordt meerjarig aan deze norm voldaan.

BATEN

De baten op de Gewone dienst van de Begroting van het jaar 2016 bedragen NAF 2.499,5 miljoen en nemen toe met een bedrag van circa NAF 85,3 miljoen over de periode van de meerjarenbegroting. In Tabel 4 worden de meerjarige cijfers weergegeven betreffende de baten. De baten bestaan uit twee elementen:

1. Collectieve lasten, zijnde belastingopbrengsten en sociale premies;
2. Overige opbrengsten.

Collectieve lasten: Belastingopbrengsten en Sociale premies

In Tabel 5 worden de belastingopbrengsten en de sociale premies in de Begroting 2015, 2016 en de drie daaropvolgende jaren, alsook de Realisatie in 2014 en de Projectie voor 2015, uitgesplitst gepresenteerd.

Tabel 5. Collectieve lasten: Belastingopbrengsten en Sociale premies

Omschrijving	R2014	P2015	B2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Directe belastingen	759,5	838,8	815,1	785,9	766,3	775,3	799,1
Loon- en inkomstenbelasting	488,2	476,8	476,8	461,3	476,6	489,3	506,1
Winstbelasting	161,0	170,0	170,0	157,9	149,0	152,9	157,1
Deelnemingen/ dividendbelasting	-	53,7	30,0	40,0	15,0	5,0	5,0
Onroerende Zaak Belasting	25,7	58,0	58,0	45,9	46,5	48,0	49,7
Motorrijtuigenbelasting	36,8	38,1	38,1	38,9	39,5	39,8	40,2
Overige	47,8	42,2	42,2	41,9	39,7	40,3	41,0
Indirecte belastingen	633,0	662,0	662,0	665,0	705,1	729,2	754,2
Omzetbelasting	391,9	411,5	411,5	417,2	444,9	460,1	475,9
Invoerrechten	156,6	162,1	162,1	165,4	171,7	177,6	183,7
Accijnzen	84,5	88,4	88,4	82,4	88,5	91,5	94,6
Sociale premies	-	-	-	799,0	779,7	774,0	768,7
AOV / AWW	-	-	-	424,2	398,6	386,2	374,0
BVZ	-	-	-	250,8	257,7	264,8	272,2
AVBZ	-	-	-	72,8	71,1	69,3	67,6
ZV/OV	-	-	-	48,9	50,0	51,1	52,4
Cessantiefonds	-	-	-	2,4	2,4	2,5	2,5
Totaal	1.392,5	1.500,8	1.477,1	2.250,0	2.251,1	2.278,5	2.322,0

Belastingopbrengsten

In de Begroting 2016 wordt ervan uitgegaan dat de indirecte belastingopbrengsten groeien met de reële economische groei, in een verhouding van 1 staat tot 1,1 op basis van een schatting van de betreffende elasticiteit.⁴ Dit wil zeggen dat per procentpunt reële economische groei (positief of negatief) de indirecte belastingopbrengsten toenemen of afnemen met 1,1%. De loon- en inkomstenbelasting, alsook de sociale premies, en de winstbelasting groeien met de reële economische groei in een verhouding van respectievelijk 1 staat tot 1,2 en 1 staat tot 2,8.

Voor de periode 2017 - 2019 wordt voortgebouwd op het in 2016 te bereiken structurele niveau, met dien verstande dat rekening wordt gehouden met structurele lastenverlichting in de inkomstenbelasting vanaf 2016 van NAf 30 miljoen en in de winstbelasting vanaf 2015 (NAf 10 miljoen in 2016 over 2015 en additioneel NAf 10 miljoen in 2017 over 2016).

Bijzonderheden directe belastingen

- Voor 2016 wordt een opbrengst van NAf 40 miljoen geraamd aan Deelnemingen/dividendbelasting. Deze baat heeft betrekking op de winstbelasting offshore. Voor de periode 2017 - 2019 wordt uitgegaan van een afnemende opbrengst naar NAf 5 miljoen in 2018. Dit is een behoedzame raming, maar sluit aan op de nieuwe Belastingregeling tussen Nederland en Curaçao welke vanaf 1 januari 2016 van kracht is. De nieuwe regeling voorziet in een lager belastingtarief (0%) als voldaan wordt aan de nieuwe substance-vereisten en een hoger tarief (15%) in overige gevallen. De verwachting is daarom dat de vennootschappen die niet aan de substance-vereisten kunnen voldoen langzamerhand na het einde van de vigerende overgangperiode (grandfather clause) welke in 2019 afloopt, hun activiteiten zullen stopzetten. Daarentegen wordt verwacht dat de aanpassing van reeds gevestigde vennootschappen aan de substance-vereisten en de vestiging van nieuwe vennootschappen die voldoen aan de substance-vereisten zullen bijdragen aan een groei van de overige belastingmiddelen.

⁴ Deze schatting is ontleend aan het onderzoek "Het cyclisch gecorrigeerde begrotingsaldo – methodologie en toepassing voor de Centrale overheid." met ISBN-nummer: 99901-1-128-X.

- De opbrengsten aan Onroerendezaakbelasting voor 2016 worden geraamd op NAf 45,9 miljoen. Dit bedrag ligt ruim NAf 13 miljoen lager dan het begrote bedrag in 2015. In dit bedrag zit een structureel- en een incidenteel gedeelte. In 2014 heeft de implementatie van de aanpassing van de tarieven en het opnieuw taxeren vertraging opgelopen. Hierdoor zijn de aanslagen voor de onroerende zaakbelastingen pas laat verstuurd. Dit heeft tot gevolg dat een belangrijk gedeelte van de opbrengst die in 2014 zou worden gerealiseerd pas in 2015 en in 2016 gerealiseerd zal worden.

Bijzonderheden indirecte belastingen

- De Omzetbelasting wordt geraamd op circa NAf 417,2 miljoen in 2016. De opbrengsten aan Omzetbelasting zijn geraamd op basis van de meest actuele realisatiecijfers, welke gebaseerd zijn op de eerste zes maanden van 2015. Ook is rekening gehouden met de inbedding van de logeergastenbelasting in de omzetbelasting.
- De opbrengsten uit accijnzen zijn geraamd op een totaalbedrag van NAf 85,7 miljoen in de Begroting 2016. In Tabel 6 zijn de componenten hiervan uitgesplitst gepresenteerd (in NAf miljoen).

Tabel 6. Accijnzen

Omschrijving	R2014	P2015	B2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Bijzondere invoerrechten op benzine	49,1	50,9	50,9	49,3	50,8	52,6	54,4
Accijns op bier	12,7	13,1	13,1	13,3	13,8	14,2	14,7
Accijns Tabaksartikelen	11,8	13,0	13,0	11,3	11,7	12,1	12,5
Accijns gedistilleerd	11,0	11,5	11,5	11,8	12,2	12,6	13,0
Totaal	84,5	88,4	88,4	85,7	88,5	91,5	94,6

Sociale premies: Inkomsten sociale zekerheid

In Tabel 5 zijn de geraamde premieopbrengsten (baten) weergegeven van de Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ), de Basisverzekering Ziektekosten (BVZ) en de Algemeen Ouderdomsverzekering/ Algemeen Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW), Algemeen Ongevallenverzekering/ Ziekteverzekering (ZV/OV) en Cessantiafonds. De baten van de sociale zekerheid worden geraamd op de post Andere Bijdragen.

Overige opbrengsten

De niet-belastingopbrengsten worden verondersteld te groeien in een verhouding van 1 staat tot 1 met de reële economische groei, waarbij rekening is gehouden met de beschikbare relevante realisatiecijfers betreffende de eerste maanden van 2015.

In Tabel 7 worden de niet-belastingopbrengsten in de Begroting 2016, inclusief meerjarenraming voor de periode 2017 – 2019, uitgesplitst gepresenteerd.

Tabel 7. Overige opbrengsten

Omschrijving	R2014	P2015	B2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Sociale Voorzieningen	40,2	5,5	4,9	8,9	6,6	6,8	7,0
Schenken en subsidies	16,5	18,6	18,6	18,9	18,9	18,9	18,9
Andere inkomsten	227,7	271,1	341,2	223,6	233,7	238,7	238,7
waarvan:							
- Dividenden	37,8	50,8	20,8	25,8	30,8	35,8	35,8
- Licentie rechten Centrale Bank	52,4	52,4	52,4	52,9	52,9	52,9	52,9
- Vergunningen telecommunicatie	10,7	52,3	25,8	25,8	25,8	25,8	25,8
- Cassinoheffing en speelvergunning en werkvergunningen	8,8	23,0	23,0	24,5	24,5	24,5	24,5
- vrijval van reserves/ geldlening	45,9	-	139,3	-	-		
Totaal	284,4	295,2	364,7	251,4	259,2	264,4	264,7

Bijzonderheden overige opbrengsten

- Sociale voorzieningen; Door de overheid wordt de pensioenbijdrage (werkgevers- en werknemersdeel) van de bijzondere scholen direct afgedragen aan het Algemeen Pensioenfonds Curaçao. Deze afdracht is begroot onder de categorie Bijdragen & Subsidies Bijzonder Onderwijs. De schoolbesturen houden vervolgens de werknemerspremie in en storten deze in Landskas. Deze inkomsten worden op deze post verantwoord.
- Schenkingen en subsidies; Er wordt een bedrag van circa NAf 18,9 miljoen door overheden overgedragen aan Curaçao. Dit bedrag blijft vanaf 2016 tot en met 2019 nagenoeg constant. De belangrijkste onderdelen hiervan betreffen de bijdragen van Nederland in de kosten voor Defensie en de Kustwacht.
- Dividenden; Thans loopt het traject voor het wettelijk verankeren van het nieuwe beleid ten aanzien van overheidsgeleide entiteiten, waaronder overheidsvennootschappen. Het kader waarbinnen overheidsinstellingen, overheidsvennootschappen en door de overheid gesubsidieerde instellingen moeten opereren wordt hervormd en waar nodig gereguleerd teneinde de kosten voor de gemeenschap te drukken, de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren, de risico's voor de overheidsfinanciën te mitigeren en de afdracht van dividend te vergroten. Dit normerend wettelijk kader is in voorbereiding en richt zich op het invoeren van algemene regels bij het plaatsen van opdrachten waarbij marktwerking en transparantie worden bevorderd, als vehikels om de kosten van de dienstverlening te drukken. Daarnaast worden normen ingevoerd voor specifieke kostenposten die makkelijk tot onnodige kosten alsook misbruik kunnen leiden. Tenslotte worden ook richtlijnen ingevoerd voor de personeelskosten.

Deze efficiëntieslag zal ruimte creëren om de kwaliteit van de dienstverlening te financieren, alsmede om de financiële situatie van deze entiteiten te versterken en de dividendafdracht te vergroten. Dit moet op termijn minstens NAf 35 miljoen per jaar opleveren.

- Licentierechten; De door de Centrale Bank te innen licentierechten bedragen NAf 52,9 miljoen voor de periode 2016 - 2019.
- Vergunningen telecommunicatie; In de Begroting 2016 is uitgegaan van opbrengsten voor de afgifte van vergunningen in de telecommunicatie van NAf 25,8 miljoen die naar verwachting over de jaren redelijk constant blijven.
- Casinoheffing, speelvergunning en werkvergunning; De opbrengsten van de casinoheffing, speelvergunning en werkvergunning worden geraamd op circa NAf 23,0 miljoen in 2015 en vanaf 2016 geraamd op NAf 24,5 miljoen.

LASTEN

De lasten in de Begroting 2016, inclusief meerjarenraming, zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

1. Beloning van personeel
2. Verbruik goederen en diensten
3. Afschrijving vaste activa
4. Interest
5. Subsidies
6. Overdrachten
7. Sociale zekerheid
8. Andere uitgaven
9. Reserveringen

Zoals uit Tabel 4 blijkt, bedragen de totale lasten in de Begroting 2016 NAF 2.499,5 miljoen (Gewone dienst). Zoals uit Tabel 4 blijkt, groeien de totale lasten in de periode 2016 - 2019 met NAF 85,3 miljoen (Gewone dienst).

Beloning van personeel

In de meerjarenbegroting 2016 tot en met 2019 zijn taakstellende bezuinigingen opgenomen op personele en materiële kosten. Op het gebied van personeelskosten moet dit tot een verlaging oplopend tot structureel NAF 28 miljoen vanaf 2017 leiden.

Het gaat om lasten van het huidige en voormalige personeel. Opgemerkt wordt dat in deze cijfers al rekening is gehouden met de in 2014 gerealiseerde besparing op personeelslasten van NAF 25,7 miljoen. Die besparing is gerealiseerd door:

- Natuurlijk verloop;
- Het handhaven van de richtlijnen “benoeming personeel op kritische functies”;
- Stringent toezicht op de instroom van personeel door middel van bepaling van het aantal in te stromen personeel per jaar dat door de regering is geaccordeerd.

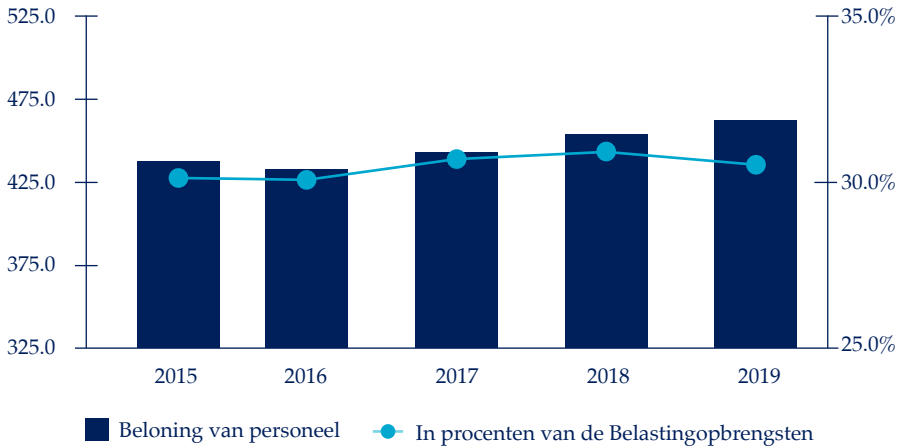
Deze aanpak zal de komende jaren worden voortgezet. In 2018 moet de beoogde structurele besparing op basis van de lagere bezetting volledig effectief gerealiseerd zijn.

De reductie van de formatie alleen zal niet het beoogde niveau van besparingen opleveren. Hiernaast is een pakket van maatregelen tot optimalisatie van het functioneren van het overheidsapparaat gericht op de personeelkosten.

Het maatregelenpakket betrof de volgende en zijn in de begroting verwerkt:

1. Geen loontreden in 2016; In 2016 is overeenstemming bereikt met de vakbonden over het niet toekennen van loontreden in 2016.
2. Wijziging van de ambtelijke pensioenregeling. Het betreft de verhoging van de pensioenleeftijd, de introductie van een middelloonsysteem en de voorwaardelijke indexatie van de pensioenuitkering. Als gevolg hiervan kan de pensioenpremie van de werkgever van 14% naar 12% en de werknemerspremie van 8% naar 6% worden verlaagd. Overigens is rekening gehouden met een overbruggingsperiode op de korting van de AOV naar aanleiding van de verhoging van de pensioenleeftijd. De herziene pensioenregeling geldt vanaf 1 januari 2016.
3. De afschaffing van de VUT; Het betreft een loonmatigingsmaatregel waarbij het beleid op de VUT-uitkering, met een overbruggingsperiode van 1 jaar (2015), afgeschaft is. Vanaf 1 januari 2016 is het niet meer mogelijk om ontslag met toekenning van VUT aan te vragen. In de wetgeving is de VUT-uitkering al afgeschaft.
4. Strikte toepassing van de regels bij het toekennen van toelagen en het verrichten van overwerk. Indien geen grondslag is voor toekennen van toelagen, worden deze stopgezet.
5. De toetreding van ambtenaren tot de basisverzekering. De toetreding heeft per 1 september 2015 plaatsgevonden.

De beloning van het personeel is in Grafiek 2 ook in procenten van de belastingontvangsten uitgedrukt.

Grafiek 2. Ontwikkeling Beloning van personeel

De regering streeft naar een kleinere slagvaardige overheid. Vooral reductie van de “overhead”, minder bureaucratie en meer aandacht voor klantgerichtheid zullen daarbij uitgangspunten zijn.

In Tabel 8 worden enkele indicatoren gepresenteerd betreffende het overheidspersoneel.

Tabel 8. Personeelsindicatoren

Omschrijving	Begroting 2015 (o.b.v. salarisgegevens mei 2014)	Begroting 2016 (o.b.v. salarisgegevens mei 2015)
Aantal personeel	3.533	3.358
Gemiddelde bezoldiging (NAf)	5.185	4.886
Modale bezoldiging (NAf)	2.727	2.799
Mediaan-bezoldiging (NAf)	4.877	4.921
Gemiddelde leeftijd	47	47
Gemiddeld aantal dienstjaren	16	15,6

Verbruik goederen en diensten

Deze categorie heeft betrekking op materiële lasten. Het begrote bedrag voor deze categorie blijft nagenoeg constant over de periode 2016-2019.

Afschrijvingen vaste activa

De afschrijvingen in de Begroting 2016 bedragen NAf 71,6 miljoen en blijven nagenoeg gelijk over de periode tot en met 2019.

Interest

De bruto rentelasten worden in 2016 geraamd op circa NAf 67,0 miljoen. Dit is inclusief de rente ter financiering van een eventueel (kortstondige) financieringsbehoefte, waarbij wordt uitgegaan van een gemiddelde rente van 3,5%. De bruto rentelasten groeien tot NAf 74,1 miljoen in 2019 als gevolg van het beroep op de kapitaalmarkt om de kapitaaluitgaven te financieren.

Subsidies

Voor de periode 2016 - 2019 wordt uitgegaan van een nagenoeg constant nominaal niveau gelijk aan dat in 2016. Het belangrijkste deel van het budget in deze categorie betreft subsidies aan Fundashon Kas Popular (huursubsidie) en de Curaçao Tourist Board.

Overdrachten

De overige overdrachten worden in 2016 in totaal op NAf 349,2 miljoen geraamd. Dit bedrag blijft nagenoeg gelijk in 2019. De samenstelling van dit budget is gepresenteerd in Tabel 9.

Tabel 9. Overdrachten

Omschrijving	R2014	P2015	B2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Totaal	336,7	359,8	353,4	349,8	347,3	348,1	349,1
Overdrachten aan Overheids instellingen	51,5	45,1	45,1	45,0	45,0	45,0	45,0
Bijdragen & Subsidies Bijzonder Onderwijs	166,0	146,7	146,7	136,5	136,3	136,3	136,3
Bijdragen & Subsidies Nonprofit instellingen	115,3	128,8	124,8	131,0	125,2	125,2	125,2
Overige Subsidies & Bijdragen	4,0	39,1	36,7	37,3	40,7	41,6	42,6

Het belangrijkste deel van het budget in deze categorie betreft overdrachten aan het onderwijsveld. Ook de overheidsbijdragen aan Selikor en AMFO zijn hieronder opgevoerd. De Overige Subsidies & bijdrage stijgen licht in 2016 in vergelijking tot 2015. Ten opzichte van 2014 is een forse stijging waar te nemen. Dit wordt verklaard door een gewijzigde classificatie van de lasten: de werkgeverspensioenpremie, de ziektekosten en de betaling van de gehalveerde trede en de bijzondere scholen worden voortaan hieronder gerubriceerd. Voorheen werden deze kosten onder het budget voor personeelslasten gerubriceerd.

In opdracht van de regering worden alle stichtingen doorgelicht, met als een van de belangrijkste opdrachten om te bezien of synergie voordelen door samenwerking of fusering van organisaties realiseerbaar zijn. Uiteraard zal ook bezien worden in hoeverre de doelstelling van de organisatie nog relevant is, gezien het doel dat door de overheid wordt voorgestaan.

Voorts zal hierbij aandacht worden besteed aan de juiste classificatie van de uitgaven. Gebleken is dat een deel van de middelen aangewend wordt ter financiering van kapitaaluitgaven. Deze zullen met behulp van deze exercitie in kaart worden gebracht en worden overgeheveld naar de Kapitaaldienst. Hierdoor wordt de Gewone dienst ontlast en ontstaat er ruimte voor lastenverlichting en tevens beleidsruimte.

VUT-uitkeringen

Als onderdeel van het loonmatigingsbeleid is de VUT-uitkering, met een overbruggingsperiode van 1 jaar (2015), afgeschaft. Dit komt tot uitdrukking in een aflopend bedrag van NAf 0,7 miljoen in 2019. In de wetgeving was de VUT-uitkering al afgeschaft.

In Tabel 11 wordt aangegeven waaruit de sociale zekerheidslasten zijn samengesteld en hoe die gedekt worden.

Tabel 11. Specificatie sociale fondsen

Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)	2016	2017	2018	2019
Inkomsten	519,6	534,6	550,0	565,9
Premie opbrengsten werkgeversgedeelte Land Curaçao	37,0	37,0	37,0	37,0
Premie opbrengsten overige	215,9	222,2	229,1	236,3
Landsbijdrage	268,8	276,9	285,2	293,7
Dotatie schommelfonds (-)	-2,1	-1,5	-1,3	-1,1
Uitgaven	519,6	534,6	550,0	565,9
Zorguitgaven	499,1	514,1	529,5	545,4
Beheerskosten	16,6	16,6	16,6	16,6
Diverse	9,2	9,2	9,2	9,2
Maatregelen	-5,3	-5,3	-5,3	-5,3

Algemeen Ouderdomsverzekering/Weduw- en wezenverzekering (AOV/AWW)	2016	2017	2018	2019
Inkomsten	454,2	428,6	416,2	404,0
Premie opbrengsten werkgeversgedeelte Land Curaçao	29,0	29,0	29,0	29,0
Premie opbrengsten overige	356,7	368,8	382,3	396,3
Landsbijdrage	30,0	30,0	30,0	30,0
Onttrekking schommelfonds/v.a. 2017 dotatie dotatie schommelfonds (-)	38,5	0,8	-25,1	-51,3
Uitgaven	454,2	428,6	416,2	404,0
Zorguitgaven	444,6	419,0	406,6	394,4
Beheerskosten	9,6	9,6	9,6	9,6

Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)	2016	2017	2018	2019
Inkomsten	80,3	81,1	81,8	82,6
Premie opbrengsten werkgeversgedeelte Land Curaçao	1,7	1,7	1,7	1,7
Premie opbrengsten overige	73,5	76,0	78,6	81,4
Landsbijdrage	7,5	10,0	12,5	15,0
Dotatie schommelfonds (-)	-2,4	-6,6	-11,0	-15,5
Uitgaven	80,3	81,1	81,8	82,6
Zorguitgaven	78,1	78,9	79,6	80,4
Beheerskosten	2,2	2,2	2,2	2,2

Algemeen Ziekteverzekering/ Ongevallenverzekering (ZV/OV)	2016	2017	2018	2019
Inkomsten	48,9	50,0	51,1	52,4
Premie opbrengsten	49,3	50,9	52,7	54,6
Landsbijdrage				
Dotatie schommelfonds (-)	-0,4	-1,0	-1,6	-2,2
Uitgaven	48,9	50,0	51,1	52,4
Zorguitgaven	48,9	50,0	51,1	52,4
Beheerskosten				

Cessantiafonds	2016	2017	2018	2019
Inkomsten	2,4	2,4	2,5	2,5
Premie opbrengsten	2,4	2,4	2,5	2,5
Uitgaven	2,5	2,5	2,5	2,5
Zorguitgaven	2,5	2,5	2,5	2,5

Basis Verzekering Ziektekosten (BVZ)

De zorguitgaven zijn voor 2016 begroot op NAf 499,1 miljoen. Dit is ten opzichte van 2015 een stijging van 3%. Voor 2016 worden de premie-inkomsten geraamd op NAf 190,0 miljoen. De overheid draagt bij in dit fonds met NAf 268,8 miljoen. Daarnaast draagt de overheid via de werkgeversbijdrage nog NAf 37 miljoen bij.

Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezen verzekering (AOV/AWW)

Voor 2016 is de Landsbijdrage in het AOV / AWW fonds NAf 30 miljoen.

In de AOV zijn reeds maatregelen genomen, zoals het verhogen van de premies en het verhogen van de pensioenleeftijd. Daarnaast is de maatregel "Beperking Export Uitkeringen" in de maak. In 2016 moet deze maatregel in de AOV-sfeer effect gaan sorteren. De maatregel betreft een korting op uitkeringen van niet-ingezetenen en het afschaffen van de kerstuitkering bij niet-ingezetenen. Door de maatregelen en de structurele landsbijdrage van NAf 30 miljoen zijn de AOV-uitkeringen meerjarig gefinancierd.

Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)

Op basis van de opbrengsten en kosten van het fonds wordt een tekort verwacht van circa NAf 5,1 miljoen. In de begroting is rekening gehouden met een Landsbijdrage van NAf 7,5. Hierdoor ontstaat een verwacht overschot van NAf 2,4 miljoen.

Cessantiafonds

Dit fonds wordt op basis van haar eigen premie opbrengsten en de financiële baten in stand gehouden.

De doorwerking hiervan in het schommelfonds is weergegeven in Tabel 12. Daaruit blijkt dat na een geleidelijke afname het schommelfonds vanaf 2017 weer groeit.

Tabel 12. Stand schommelfonds

Schommelfonds	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand per 1/1	220,0	105,9	80,5	47,0	55,3	94,4
BVZ	-29,1	-5,2	2,1	1,5	1,3	1,1
AOV	-82,6	-60,7	-38,5	-0,8	25,1	51,3
AVBZ	3,3	-0,8	2,4	6,6	11,0	15,5
ZV/OV	-5,7	0,3	0,4	1,0	1,6	2,2
extra dotatie vanuit landsbegroting		41,0				
stand per 31/12	105,9	80,5	47,0	55,3	94,4	164,5

Duurtetoeslag

De post Sociale Zekerheid dient ook ter dekking van de duurtetoeslag.

De duurtetoeslag houdt verband met:

1. Het pensioenaandeel dat voortvloeit uit dat gedeelte van de indexering van het ambtenareninkomen dat tot 1994 niet in het salaris werd geïntegreerd doch in de vorm van een duurtetoeslag werd uitgekeerd en waar-over derhalve geen pensioenpremie is betaald;
2. De indexering van de pensioenuitkering is gelijk aan de indexering van de ambtenarensalarissen;
3. Het differentiaal in de opgebouwde pensioenrechten. De opbouw van pensioen was vroeger als volgt. Over de eerste 20 jaar werd jaarlijks 2,5% van het inkomen aan pensioen opgebouwd en over de laatste tien jaar 1 2/3%. Dit komt uit op een totaal pensioeninkomen van 66 2/3 %. Daar 70% wordt uitgekeerd vindt de aanvulling plaats in de vorm van een duurtetoeslag.

Hiervoor is een voorziening getroffen van circa NAF 101,7 miljoen in 2016, dat op dit niveau constant wordt gehouden voor de periode 2017-2019. Het budget voor duurtetoeslag wordt constant gehouden vanwege de doorwerking van de pensioenhervormingen.

Andere uitgaven

De raming van de lasten voor de categoriegroep "Andere uitgaven" bedraagt NAF 10,0 miljoen in 2016 - 2019. Dit budget is bedoeld ter dekking van onvoorziene uitgaven.

Reserveringen

In 2016 en meerjarig wordt een buffer gevormd voor economisch minder voorspoedige tijden. In dat geval zal zonodig deze reserve worden aangesproken om een procyclisch beleid, dat de mindere economische groei zou accentueren, te voorkomen. Primair zal gebruik worden gemaakt van de ruimte, gelijk aan het structurele bedrag van deze reservedotatie, welke in een meerjarenperspectief is ingebouwd, om cyclische tegenvallers op te vangen, met inachtneming van de implementatie van de principes, zoals voorzien waren in de Begroting 2013 met betrekking tot het Sanerings- en groeipad.

Kapitaaldienst

Tabel 13. Kapitaaldienst

Omschrijving	R2014	P2015	B2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Lasten	205,9	484,4	341,3	349,7	137,2	124,3	104,4
Investerings- en vermogensoverdrachten	205,9	484,4	341,3	341,6	129,0	116,1	96,2
Aflossing leningen o/g:	-	-	-	8,2	8,2	8,2	8,2
- binnenland	-	-	-	-	-	-	-
- buitenland	-	-	-	-	-	-	-
Kapitaalverstrekking overheidsbedrijven	-	-	-	-	-	-	-
Baten	309,6	484,4	214,2	349,7	137,2	124,3	104,4
Vrijgekomen middelen uit afschrijvingen	48,0	62,7	62,7	64,5	68,5	65,9	68,6
Aflossing leningen u/g	14,6	-	-	-	-	-	-
Reservering/Inkomsten uit Verkoop Onroerend goederen	-	127,4	0,3	162,8	0,2	0,2	0,2
Nieuwe financiering	247,0	294,3	151,1	122,4	68,5	58,3	35,6
Saldo	103,7	-	-127,1	-	-	-	-

Investerings

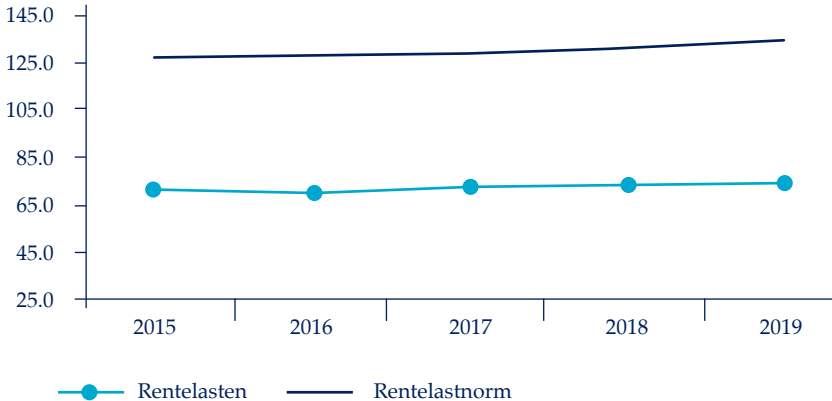
Voor investeringen zijn voorzieningen getroffen voor de periode 2016 – 2019 zoals gepresenteerd in Tabel 13 (in NAF miljoen).

Financiële norm Kapitaaldienst

De Kapitaaldienst sluit met een saldo van nul in 2016. Ingevolge de financiële normen is een tekort toelaatbaar op de Kapitaaldienst, mits dit past binnen de rentelastnorm en de Gewone dienst in evenwicht blijft. De rentelastnorm houdt in dat de totale rentelasten in een dienstjaar niet meer mogen bedragen dan het bedrag dat overeenkomt met 5% van de gemiddeld in drie voorafgaande jaren gerealiseerde inkomsten. Voor 2016 wordt dit bepaald overeenkomstig de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten en wel op grond van de geraamde inkomsten in 2013, 2014 en 2015.

Er wordt een beroep gedaan op de beschikbare financieringsruimte in de periode 2016 – 2019 ter financiering van investeringen welke zijn opgenomen in de begroting. Ondanks het beroep blijft de positie gunstig vergeleken met de voormelde begrotingsnorm. Dit is ook grafisch gepresenteerd in Grafiek 3.

Grafiek 3. Financiële norm Kapitaaldienst: rentelastnorm

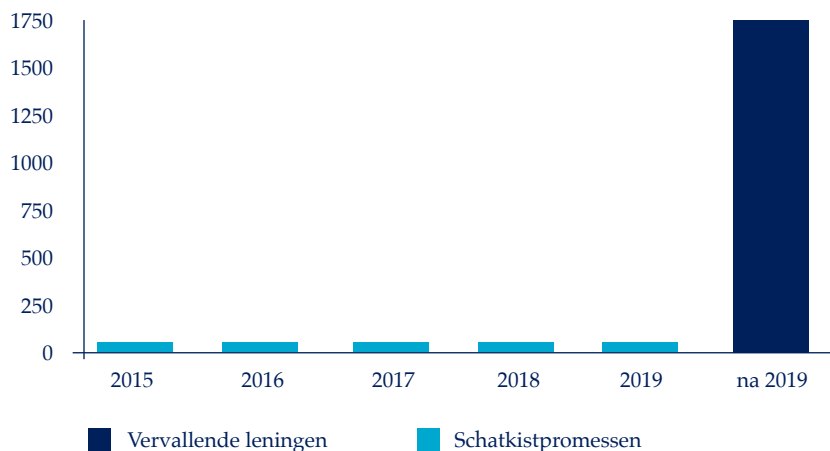

Naast de netto geconsolideerde rentelasten, is in Grafiek 20 de financiële norm voor de rentelasten – de rentelastnorm – in het rood afgebeeld. De rentelasten zijn lager dan de norm, wat duidt op een gunstige positie ten opzichte van deze norm. Tabel 15 hierna geeft een verdere specificatie van de investeringen.

Financieringsbehoefte en Financiering

De jaarlijks vervallende leningen worden gepresenteerd in Grafiek 4.

Grafiek 4. Vervalschema schulden

De jaarlijks vervallende bedragen hebben grotendeels betrekking op financiering die in elk jaar eventueel kan worden aangegaan om een kortstondige financieringsbehoefte te dekken.

Schuldpositie

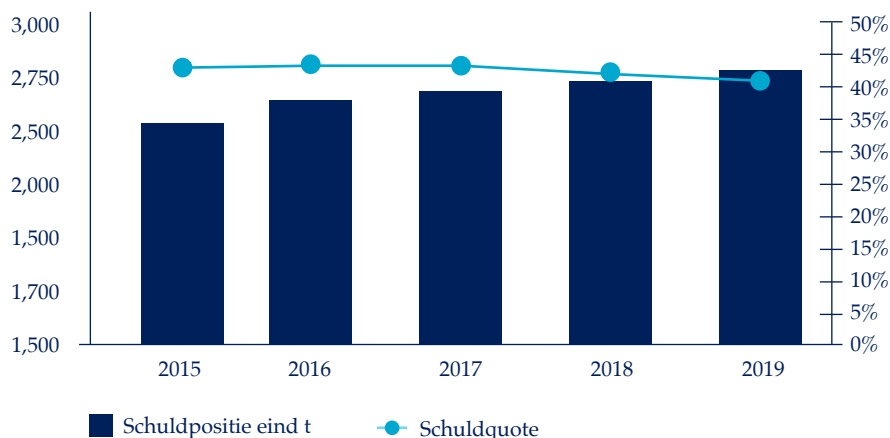
In Tabel 14 worden de mutaties in de bruto schuldpositie (in miljoen Naf) en de schuldquote uit hoofde van de ramingen in de Begroting 2016, inclusief meerjarencijfers, gepresenteerd.

Tabel 14. Bruto schuldpositie

Omschrijving	P2015	B2016	B2017	B2018	B2019
Beginstand	2.222,5	2.516,8	2.639,2	2.707,7	2.766,0
Mutatie t.o.v. (t-1)	294,3	122,4	68,5	58,3	35,6
Eindstand	2.516,8	2.639,2	2.707,7	2.766,0	2.801,6

In Grafiek 5 worden de bruto schuldpositie en de schuldquote afgebeeld. De schuldquote is de schuldpositie uitgedrukt in procenten van het BBP.

Grafiek 5. Bruto schuldpositie en schuldquote

De bruto schuld stijgt als gevolg van de financiering van de kapitaaluitgaven op de kapitaalmarkt teneinde het groeipad in combinatie met het saneringspad te kunnen uitvoeren en op die manier de sociaal-economische effecten te kunnen beheersen.

Allocatie van de middelen op de Kapitaaldienst

In de Begroting 2016 is een bedrag van NAf 341,6 miljoen opgevoerd aan investeringen. De voornaamste beleidsdoelen die met deze budgetten worden gefinancierd zijn (Tabel 15):

Tabel 15. Beleidsdoelen Investerings

Omschrijving	SNA code	2016	2017	2018	2019
Ministerie van Algemene zaken		3,0	-	-	-
Groot onderhoud/verbouwing Fort Amsterdam	AN1121	2,0	-	-	-
Renovatie/ verbouwing van levensduur verlengende renovatie van de Curaçaos huis in Nederland	AN1121	1,0	-	-	-
Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening		7,6	3,0	-	-
Onderzoeken door CBS ten behoeve van het volk en implementatie basisregistratie (koppeling van huidige systemen, kopen van hard- en software	AN1173/ AN1179	4,6	-	-	-
Het digitaliseren van de dossiers in samenwerking met CORE.	AN1173/ AN1179	1,3	-	-	-
Projecten ter professionalisering van de ambtenaren apparaat door aanschaf van apparatuur	AN1173/ AN1179	1,7	3,0	-	-
Ministerie van Justitie		10,1	3,5	4,0	1,0
Aanschaf auto's t.b.v. van de korps politie	AN1131	1,3	0,5	2,0	0,5
Nieuwbouw ervan levensduur verlengende renovatie van aan Politiegebouwen	AN1121	2,1	-	-	-
Nieuwbouw ervan levensduur verlengende renovatie van aan Brandweergebouwen	AN1121	1,0	-	1,0	-
Aankoop van nieuwe Tankautospuitenten behoeve van de brandweer	AN1133	1,0	0,5	1,0	0,5
Aanschaf van nieuwe apparatuur t.b.v. de Gevangenis en implementatieplannen gevangeniswezen	AN1133	2,5	2,5	-	-
Nieuwbouw Justitiele Jeugd Inrichting Curaçao	AN1121	2,2	-	-	-

Omschrijving	SNA code	2016	2017	2018	2019
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning		56,5	56,5	55,0	55,0
Financiering van wegeninfrastructuur (wegennet, bewegwijzering, openbaar verlichtingsarmatuur etc)	AN1122	50,0	50,0	50,0	50,0
Financiering van Werkzaamheden en aanschaf van materialen ten behoeve van rioleringen binnenstad	AN1122	3,0	3,0	1,5	1,5
Verkaveling van terreinen en bouwrijpmaken van gronden	AN1123	3,5	3,5	3,5	3,5
Ministerie van Economische Ontwikkeling		8,0	8,0	-	-
Aanleg Kuststrook Marie Pampoens	AN1122	4,0	4,0	-	-
Opknappen infrastructuur touristische gebieden	AN1122	4,0	4,0	-	-
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport		31,7	14,5	18,5	14,5
Financiering van Nieuwbouw en renovatie schoolgebouwen	AN1121	8,0	8,0	8,0	8,0
Financiering van zonnepanelen t.b.v. Scholen	AN1122	6,7	-	-	-
Financiering aanschaf materialen t.b.v. Scholen (o.a. boeken, computers, IT infrastructuur)	AN117	8,0	4,0	8,0	4,0
Financiering van nieuwbouw en renovatie sport faciliteiten	AN1122	4,0	-	-	-
Financiering van levensduur verlengende renovatie van Centro Pro Arte	AN1123	5,0	2,5	2,5	2,5
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn		13,4	12,4	12,4	12,4
Financiering in nieuwbouw t.b.v. bejaardenoorden	AN111	5,4	5,4	5,4	5,4
Financiering van levensduur verlengende renovatie van buurthuizen	AN1121	3,0	2,0	2,0	2,0
Financiering van levensduur verlengende renovatie van woningen	AN1121	5,0	5,0	5,0	5,0

Omschrijving	SNA code	2016	2017	2018	2019
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur		168,5	-	-	-
Verbetering strandinfrastructuur stranden in het algemeen	AN1122	1,7	-	-	-
Financiering van Landbouwfaciliteiten	AN 1123	4,0	-	-	-
Financiering nieuw ziekenhuis	AF4/ AN1173	162,8	-	-	-
Ministerie van Financiën		25,0	12,5	12,5	-
Financiering project herstructureringbelastingstelsel (aanschaf van software)	AN1179	10,0	6,0	-	-
Financiering overheidsgebouwencomplex	AF4 of AN 1121	15,0	12,5	12,5	-
Stelpost voor onvoorzien kapitaaluitgaven		4,3	4,3	4,3	4,3
overige aanschaf t.b.v. het ambtelijk apparaat	AN1133	13,5	14,3	9,4	9,0
Totaal		341,6	129,0	116,1	96,2

Ruimte voor notities

Ruimte voor notities

Ruimte voor notities

Ruimte voor notities
